

بررسی ایمان از دیدگاه اسلام

ویژه جشنواره علامه حلی

پژوهشگر: لعل قاسمی

طلبه سطح ۲، پایه دو

حوزه علمی الزهرا (س) خوی

تابستان ۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده :

ایمان در لغت به معنای تصدیق کردن، گرویدن، ایمن گردانیدن بوده و در اصطلاح یک نوع گرایش قلبی و وابستگی فکری و اعتقادی و روانی به یک معبود، به شکلی که انسان طبق آن عمل کند و به لوازم و تعهدات آن پایبند باشد، می باشد. ایمان آثار و فواید زیادی دارد که پاره ای از مهم ترین آنها عبارتند از: سکینه و آرامش روانی که عدم آن منشا بسیاری از انحرافات و ناکامی هاست و همچنین روشن بینی که باعث تشخیص حق از باطل می گردد. توکل به خدا نیز پس از ایمان به او کامل تر می گردد و برکات دنیوی فراهم می شوند و انسان به انجام عمل نیک راغب می گردد و محبوب دل های مردم می شود و در نهایت به فلاح و درستکاری اخروی خواهد رسید .

عوامل تاثیرگذار به روی ایمان فراوان اند اما فقدان هر یک از آنها می تواند افت و مانع ایمان باشد مانند جهل که اعم از بسیط و مرکب از موانع بزرگ ایمان است و شک و حیرت نیز می تواند گاهی به عنوان یک رذیلت اخلاقی و از آفات یقین به حساب آید و هم چنین خاطرات نفسانی و وسوسه های شیطانی که می توانند انسان را به سوی شر دعوت کنند و افراط گری در کنکاش و عقلانیت نیز از جمله آفات ویرانگر ایمان است و همچنین کفر و شرک که در مقابل ایمان به وحدانیت خداوند قرار دارد .

کلید واژه: ایمان، درجات، آثار، آفات و موانع

فهرست مطالب

ج	چکیده :
۱	مقدمه
۲	فصل اول
۲	کلیات
۳	۱-۱ طرح نامه
۳	۱-۱-۱ بیان مسئله
۳	۱-۱-۲ ضرورت و اهمیت تحقیق
۴	۱-۱-۳ اهداف و فواید تحقیق
۴	۱-۱-۴ سوالات تحقیق :
۵	۱-۱-۵ پیشینه تحقیق :
۵	۱-۱-۶ فرضیه :
۶	مقدمه فصل اول
۶	۲-۱ مفهوم شناسی
۶	۱-۲-۱ معنای لغوی واژه ایمان
۸	۲-۲-۱ معنای اصطلاحی ایمان
۹	۳-۱ اصناف و درجات ایمان
۱۰	۴-۱ متعلقات ایمان
۱۴	نتیجه گیری فصل اول
۱۵	فصل دوم
۱۵	آثار ایمان
۱۶	مقدمه فصل دوم
۱۶	۲- آثار و فواید ایمان
۱۶	۱-۲ آرامش روحی :
۱۷	۲-۲ روشن بینی
۱۸	۳-۲ توکل به خداوند:
۱۸	۴-۲ برکات دینی:
۱۸	۵-۲ انجام اعمال نیک:
۱۹	نتیجه گیری فصل دوم
۲۰	فصل سوم
۲۰	موانع ایمان
۲۱	مقدمه فصل سوم :
۲۱	۳- آفات و موانع ایمان
۲۱	۱-۳ جهل
۲۲	۲-۳ شک و حیت :

۳-۳ خاطرات نفسانی و وسوسه های شیطنانی :

۳-۴ وسواس علمی :

۳-۵ کفر و شرک :

نتیجه گیری فصل سوم:

نتیجه گیری

منابع و مآخذ

۲۳

۲۳

۲۴

۲۴

۲۵

۲۶

ولی جهل و مرکب عبارت از آن است که آدمی عالم نبوده و بهره ای از واقعیات در ذهن ندارد ولی معتقد است که او واقعا به حقیقت دست یافته است او در واقع نمی داند که به دو امر جاهل است ، باور به فساد است.^۱

به همین دلیل حضرت عیسی (ع) فرمود : به درستی که من از معالجه ی کور مادر زاد و بیماری عاجز نیستم ، ولی از در مان بیماری فردی احمق عاجز می مانم .^۲

۳-۲ شک و حیرت :

شک ابتدایی می تواند شروع مبارکی بریا رسیدن به علم و یقین باشد . آدمی تا چیزی را مسلم می پندارد و هیچ زاویه ی پنهان و مجهولی نمی یابد ، در پی کنکاش بیشتر بر نمی آید . بسا حقایق گرانسنگی که تنها پس از یک شک و تردید اولیه به دست آم ده اند . بنابراین شک گذرگاهی ارزشمند و گاهی بی دلیل به سوی علم و یقین و در نهایت ایمان است و در این شکل خود نامطلوب و ردیلت اخلاقی نیست . ولی شک و تردید هیچ گاه نمی تواند منزلگاه شایسته ای باشد . شک به عنوان مقصد و منزل قطعا یک ردیلت اخلاقی و از آفات بزرگ یقین و ایمان است و مفهوم آن این است که نفس آدمی ناتوان از تمیز حق از باطل و در میان حق باطل و سرگردان است . به همین اساس است که امام علی (ع) به شدت از شک و حیرت نهی می کند و آن را نافی ایمان و موجب کفر می داند . لا ترتابوا فتشکوا ، و لا تشکوا افتکفرو .^۳

(تردید و دو دلی به خود راه ندهید تا به شک افتید و شک نکنید تا کافر شود)

^۱ همان ، ص ۱۱۶

^۲ مفید ، اختصاصی ، ص ۲۲۱

^۳ کلینی ، کافی ، ج ۱ ، ص ۴۸ ، ح ۶

۳-۳ خاطرات نفسانی و وسوسه های شیطانی :

مراد از خاطره آن چیزی است که بر قلب انسان عارض می شود و اگر انسان را به سوی شر دعوت کند ، وسوسه و هرگاه او را به سوی خیر رهنمون شود الهام نامیده می شود . وسوسه های شیطانی که از افات های ایمان است ، انواع و اسباب گوناگونی دارد که مبارزه با هریک از آنها نیز شیوه های خاص خود را طلب می کند و باید در اخلاق علمی و یا تربیت اخلاقی مورد بررسی قرار گیرد .^۱

قران کریم درباره وسوسه های شیطانی از زبان خود شیطان می گوید : من نیز بندگان را از راه راست گمراه گردانم ، آنگاه از پیش روی و از پشت سر و طرف راست و چپ آنان در می آیم .^۲

۳-۴ وسواس علمی :

نوعی افراط گری در دقت ، کنکاش و عقلانیت است که از آفات ویرانگر ایمان محسوب می گردد این امر گاهی تحت عنوان دقت عقلی باعث می گردد که در اولی ترین بدیهیات نیز خدشه وارد شود و حتی انسان را تا وادی سفسطه و انکار واقعیت نیز سوق دهد . بدیهی است که چنین وسوسه هایی هلاک و نابودی را در پی خواهد داشت و با هر گونه ایمان و اطمینان در ستیز است .^۳

^۱ ر. ک . نراقی ، محمد مهدی ، پیشین ، ج ۱ ، ص ۱۴۲ - ۱۵۸

^۲ سوره اعراف (۷) ، آیه ۱۶ و ۱۷

^۳ ر. ک نراقی ، محمد مهدی ، پیشین ، ج ۱ ، ص ۱۰۰

۳-۵ کفر و شرک :

این دو که در مقابل ایمان و توحید قرار دارند ، از موانع و آفات ایمان اند . درباره ماهیت و ابعاد دیگر کفر و شرک ، مباحثی وجود دارد که برخی در متون کلامی مورد گفت و گو قرار می گیرد ، و پرداختن به همه ی آنها از حوصله ی این مختصر خارج است .^۱

نتیجه گیری فصل سوم :

بعضی از اسباب و موجبات ایمان و عوامل تاثیرگذار بر روی آن به گونه ای است که نبود آنها می تواند جز موانع ایمان باشد جهل که مراد از آن بسیط و مرکب است که مرکب آن از شدید ترین رذیلت هایی است که در راه اصلاح قرار دارد و شک به سر منزل مقصود و ناتوانی از تمییز حق از باطل موجب کفر به ساحت مقدس پروردگار است ، وسوسه های شیطانی که انسان را از راه خیر منحرف می کنند و دقت علمی در حالت افراطی باعث سوق دادن انسان به انکار و واقعیات می شود و کفر و شرک به ذات مقدس پروردگار از جمله موانع ایمان اند .

^۱ احمد دیلمی ، و مسعود آذربایجانی ، اخلاق اسلامی (ویراست د.م) ، چاپ بیست و پنجم ، قم ، دغتر نشر معارف ، تابستان ۱۳۸۳ ، ص ۳۸

نتیجه گیری

ایمان به معنای سکون آرامش ، قلب و تصدیق ، ضد کفر می باشد و یک نوع گرایش قلبی و وابستگی اعتقادی و روانی به یک معبود و قطب حاکم است به شکلی که انسان به تعهدات آن پایبند می باشد ایمان به دو نوع مستقر و مستودع تقسیم شده که مسافر آن تا روز قیامت ماندگار است و ا ما مسترع آن قبل از مرگ از انسان بازستانده می شود از جمله متعلقات ایمان عبارتند از : ایمان به غیب گواهی غیبی که با حواس ظاهری قابل درک نیستند و هم چنین ایمان به یگانگی خداوند و حسابرسی روز معاد و باور به آن و ایمان به رسالت انبیاء از طریق درک عجز و آدمی در ش ناسایی سعادت خویش و باور به امامان و امامت که شرط رستگاری آدمی است و از جمله آثار و فواید ایمان وجود آرامش روانی در درون آدمی است و رسیدن به بصیرت در مقام تشخیص حق از باطل و اعتماد به پروردگار جهانیان و فراهم شدن نعمت ها و برکات دنیوی و توفیق انجام عمل نیک و نگریستن مردم به دیده ی محبت به شخص با ایمان و در نهایت تمام آن آثار و فواید در فلاح و درستکاری انسان خلاصه می شود از جمله موانع ایمان جهالت است که در جهل ابتدا مفهوم نیست اما تا آدمی خود را جاهل نبیند در جستجوی علم بر نمی خیزد و هم چنین شک اگر به یقین نرسد انسان نمی تواند منزلگاه شایسته به دست آورد و خاطره های نفسانی که در قلب انسان عارض می شود و وسواس عملی افراطی که انسان را تا وادی سفسطه سوق می دهند و هم چنین ناسپاس و شریک قائل شدن به ذات مقدس پروردگار از حیطة آنان و موانع ایمان اند

منابع و ماخذ

۱. قرآن کریم
۲. نهج البلاغه
۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، چاپ اول، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۶
۴. دیلمی، احمد آذربایجانی، مسعود، اخلاق اسلامی ویراستار دوم، چاپ بیست و پنجم، قم، دفتر نشر معارف، تابستان ۱۳۸۳
۵. رازی، احمد بن فارس. معجم مقاییس اللغة، مکتب الاعلام الاسلام، ۱۴۰۵ ق
۶. راغب اصفهانی حسین بن محمد، مفردات الفاظ قرآن کریم، مترجم غلامرضا خسروی، بیروت، دارالکتب الهلال، ۱۴۰۸
۷. فراهیدی خلیل بن احمد العین، مترجم محمد حسن بکایی، چاپ اول، قم، نشر اسلامی، ۱۴۱۴
۸. قرشی، سید علی اکبر، قاموسی قرآن، تهران، دارالکتب اسلامی، ۱۴۱۲ ق
۹. مسعود، جبران، الراید، چاپ چهارم، مترجم رضا انزایی نژاد، مشهد، آستان قدس رضوی،

۱۴۸۳